

William Heinesen ætlanir um stutt- søgusavn

15. januar 1970 fylti skaldið William Heinesen 70 ár, dágliga hevur verið skrivað bæði í útlendskum og heimligum blóðum um okkara størsta núlvand skald.

Hann var borin í heim í Havni 15. januar 1900. — Í Havni var hann síni dreingja-ár, til hann í 1916 fór á keypmannaskúla í Keypmannahavn. Men hetta hugaði honum onki og skjótt helt hann eisini uppát, hann vildi heldur skriva. Í 1921 var hann journalistnemningur í Ringsted og sama árið kom út fyrsta yrkingasavn hansara »Arkiske Elegier«. Logið er tað ikki, at William varð eitt av størstu skaldum okkara. Hann er vaksin upp í einum charmerandi og livsgevandi dansk/føroyskum miljø í Tórshavn. Serstakliga, skilt av skaldskapi hansara, stendur hann í djúpari skuld til omma sína, ið var dansk og sum bert 18 ára gomul giftist til Føroyar. Í stuttøgusavninum »Gamaliels Besettelse« (1960) skrivur hann soleiðis um hana: »For mig kom bedstemor til at betyde næsten så meget som lampens ånd for Aladdin«. Sjálvur sigur hann tað, at hava verið ein serstok eydna, at vera vaksin upp í hesum føroysk/danska mentunarmiljønum, sum til aðra síðina hevði føroyskar visir, ævintýr og sagnir og hinvegin ævintýr og sagnir frá næstan allari verðini á donskum máli- og á norskt, svenskt og íslenskt.

Hóast fyrsta bókin William Heinesen gav út var eitt yrkingasavn, so er tað ikki sum lyrikari vit kenna William best, men sum prosaist og í 1934 kom fyrsta skaldsoga hansara »Blæsende Gry« í 1938 kemur skaldsagan »Noatun«, hóast hesar bókur eru ímillum hansara bestu, hevur hann her enn ikki funnið sjálvan seg, hetta eru sosialar skaldsøgur og tú verður gripin av mannalagnunum í teimum, hesi menniskjuni, har hvør dagur er ein nýggjur bardagi. Tær fáa teg at hugsa um tveir aðrar rithovundar og skaldsøgur teirra »Fiskerne« hjá Hans Kirk og »Mar-

kens Grøde« hjá Knud Hamsum, lógið er tað kanska ikki eftir sum William setur stóran pris á Hans Kirk, sum er eitt tað menniskja ið hann hevur hávirt mest.

Í 1949 kemur skaldsagan »Den sorte Gryde«, og her er hann bert William sum vit kenna hann. Sagan fer fram í føroyskari bygd undir 2. veraldarbardaga, her er William tann stóri satirikarin, ið við beiskum men tó skemtilgum penni, skrivur um reiðarar og stórkeypmenn, ið undir hesum menniskjunar ragnarroki vinna sær ørgrynnu av peningi, meðan landsmenn teirra, láta liv sitt á havinum fyrri at hesir skulu vinna pening, her møtir tú øllum teimum persónum ið eitt sindur karikeraðir seta dám sitt á føroyska gerandisdagin. Her er kærleiki, erotikkur, sálmasongur og mótir, religiøs sektir, religiøs vanvid, alskyns slog av hyklarum, samfelagið har tann minni menti borgar, meðan aðrir fáa úrtøkuna.

Longu árið eftir kom næsta skaldsoga Williams »De for-tapte Spillemand« ið er mest kenda skaldsagan hjá Williami.

Skaldsagan gongur fyrri seg í føroyskari bygd í tíðini undan fyrra veraldarbardaga, eins í flestu øllum frásøgnum Williams er ikki nakar rettiligur hovudsøgnspersónur. Men har eru teir triggir, synir vindharpusmiðin Kornelius: Moritz, Sirius og litli Kornelius. Tað er rúndan um teir øll hendingin fer fram. Allir triggir eru teir listabornir,

ein er yrkjari annar er tónleikaskald allir triggir spæla teir við í einum amatørórkestri. Teir spæla til brúðleyp, og tað eru brúðleyp ið bata. Veitsla í fleiri dagar, her verður drukkið, her verður elskað, her er livið. Bollmenn ið skaldsøguni er Matte Gok. Og vit røttum William Heinesenskum humor, er hesin sonur til stovnarar av avhaldsfelagnum, missionerurin Andersen. Ein fanatikari sum bert William kann siga frá tí, ein persónur sum gongur í gjøgnum so nógv aðrastaðni hjá honum. Millum bølmenntani ið skaldsøguni er Matte-Gok, óvæntað millum tey størstu, annars møta við øllum tygnum ið skaldsøguni: Teimum øru, teimum heilagu, teimum vantrúgvu, tjóvum, teimum heiðrugu og nógvum øðrum.

Í 1952 kemur skaldsagan »Moder Syvstjerne«, henda skaldsagan ið er frá »stóðarinnar morgni« er ein tann mest hugtakandi sum William Heinesen hevur skrivað, eitt epos til móðirina. Beinagrindin ið henni er litli drongur, hvørs móður er deyð frá honum og uppvøkstur hansara, har hann livir í síni egnu dreymaverð, saman við tí beisku harðu »Trine med Øjne-«.

Hugtakandi eru endurminningarnar ið »Gamaliels Besettelse«, har skaldið sigur frá dreingja- og ungdomsárum sínum, frá Havni, ommu síni, móti sitt við tann stóra umheimin og frásagnin frá føðingardeggi Gelsted.

Við skaldsøguni »Det gode Håbe« er William farin heilt aðr ar leiðir, hetta er søgulig skaldsoga, ið gongur fyrri seg í Føroyum undir valdsæði embætismonnum hjá Christoffer Gabels. Hetta er mikið skaldverk um bardagan hjá prestinum Børresen (Lucas Debes?) móti teimum korrúptu, harðrendu og illa lýddu donsku embætismonnum, um tann vanliga føroyingin og lagnu hansara undir hesum valdsmonnum, um neyðotku, avrettan orsaka av so at siga ongum, misbrúk av valdi er dagligur kostur. Sjálv-sagt royna embætismenninir uppá allar mátar, at forða fyrri bardaganum hjá prestinum móti órættvísinum, tá ið sakin kemur fyrri svikja sjálvt starvs-

felagar hansara, hinir prestarnir ið oyggjunum, hann, men kortini er ein neisti av vón og tað er væl tí skaldsagan eitur »Det gode Håbe«.

Orsøk kundi verið til, at tikið fleiri aðrar bókur hjá William Heinesen fram, ikki minst yrkingasavn hansara, men lat tað hvíla hesa ferð.

Í samrøðu við danska blaðið Land og Folk sigur William Heinesen m. a. hetta, uppá spurningin: Hvar stendur tú sjálvur í dag?

Jeg er vist noget af en sangviniker, men ikke i den forstand at jeg mener, at det hele nok bliver godt, til sidst tværtimod, jeg synes det er urimeligt at tale om, at livet har nogen mening i finalistisk forstand. Den evige salighed — både i den ene og den anden forstand — kan vi nok kigge langt efter. Men livet er jo for fanden ikke af den grund uden mening. Kamp mod uret giver for eksempel altid et menneskeliv god mening. Kirks liv var fuld af mening. Alle haderlige revolutioner omstræles af mening... så længe det varer, for man har jo erfaring for, at det ofte slår over i deres modsætning!

Alle de unge kræfter, der i indværende tid vender sig rasende mod den forbrøderiske storindustri og militarismen, der er menneskelivets fjende nr. 1 i vor tid og hvis frugter er fascisme og racisme — alle disse kræfter har en god mening i sig. De er simpelt hen en nødvendig forudsætning for levende kulturliv på denne klode.

I al skrobhelighed har jeg søgt at give udtryk for noget af

denne min overbevisning i mine forskellige bøger, sidst i »Det gode Håbe« hvis hovedperson bærer visse af Kirks karaktertræk, og visse af Gelsted!

Jeg er god ikke blind for, at jeg er så stærkt artistisk belastet, om jeg så må sige; jeg mener: at min artistiske sans og mit ditto behov er stærkere end mine kritiske anleg — i modsætning til f. eks. Sherriffs!

Men jeg følger med glæde og ildhu med i den nyeste, revolutionært inspirerede litteratur, sådan som den i Danmark f. eks. repræsenteres af så vidt forskellige skribenter som Erik Knudsen, Villy Sørensen og Ivan Malinowski.

— I hvilken situation befinder Færøerne sig under denne danske politik?

— Med den såkaldte hjemme styre ordning blev der i 1948 skabt et skikkelig grundlag for en ny og positiv samarbejdsånd i forholdet Danmark-Færøerne. Men den hemmelige og lyssky oprustning af Færøerne, som rigets tilslutning til NATO medførte, greb igen forstyrrende ind. Vi føler os omklamret af farlige sugearme — de militære hemmeligheds tavse og konturløse polyp.

William Heinesen hevur ætlanir um at geva eitt stuttøgusavn ú í ár. Harumframt hevur hann fleiri nýggjar yrkingar liggjandi og eina ikki lidna satiriska skaldsogu, hvørs hendingar fara fram á Kreta, lutvist í sagnitíðini, lutvist í nútíðini, um militarismunar og fasisminar Minotauros.

r.

FÆRØSK MARGARINE

Vita No 1

VITAMINISERET

FÆRØSKT PRODUKT

FINT PRODUKT

Skipstroyggjur

Góðar skipstroyggjur keypast fyrri 62 kr. móti vørum.

Karl Hansen Eftf.

Lorvík.

Smílið, og verðin smílir aftur

Lesið hesi góðu ráðini, sum skaldið Elbert Hubbard skrivur, men leggið tygum í geyma, at tað nyttar lítlið at lesa hetta, um tygum ikki ognu tygum sjálvum tað, tygum lesa:

»Heilsíð vínur tygara við einum smíli. Óttist ikki fyrri, at tygum verða mísskiltur, og spilið ikki tíðina við at hugsa um fíggindar tygara. Gerið upp við tygum sjálvum, hvat tað í veruleikanum er, tygum helst vilja, og leggið so í vadið.

Savnið tankar tygara um alt tað vakrasta, tygum vita, um allar góðgerðir, sum vakrar eru og stórar, sum tygum fegin vilja gera; og sum tíðin gongur, vilja tygum nýta hvorja einastu løtu at útinna allar góðgerðir, so tygum fáa øll ynisk tygara uppfyllt. Ímyndið tygum tann raskasta persón, tygum kenna, og sum tygum fegin høvdu viljað líkst, og hugsanir um hetta umskapar tygum til at gera júst tað sama, sum tann persónur, tygum vildu líkst, tankin er alt.

Varðveitið teir røttu sálarligu eiginleikarnar — dirvi — rettvísi og gott hjá.

At hugsa á rettan hátt er at skapa.

Alt kemur við góðum yniskjum og góðum vilja, og allar bønir verða hoyrdar.

Teir heidnu kinesararnir eru sera vitugir, heimsklókir. Og teir hava orðtok, sum bæði tygum og eg áttu at lina fast hattin hjá okkum. Eitt er søljóðandi: »Ein maður uttan smil, skuldi ikki sloppið at verðið handílsmaður.«

»Smil og heimurin smílir til tygara.«

Eitt smil kostar einki, men skapar nógv. Tað ger bæði hann rikari, sum gevur tað, og tann, sum tekur móti tí. Tíð fer ikki nógv til eitt smil, men tygum kunnu minnast tað í endaleysar tíðir. Tað kann ikki fáast til keyps, bíddast ella rænast, og einki virði er í tí, uttan tað er givið burtur.

Ti skuldu tygum í skundi mótt onkrum, sum er ov móður at smila, so gevið honum eitt smil frá tygum.

Ti eingin hevur so nógv brúk fyrri einum smíli, sum tann, sum ikki kann vera eitt smil fyrri uttana.

Ynskja tygum, at fólk skulu seta pris uppá tygum, so SMÍLIÐ.